

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Νεοελληνική Γλώσσα

Γ΄ Γυμνασίου

Τίτλος:

«Η Ελλάδα μέσα από λέξεις και εικόνες»

ΕΥΑ ΖΑΡΚΟΓΙΑΝΝΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας δευτεροβάθμιας: Δημήτρης Κουτσογιάννης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Η Ελλάδα μέσα από λέξεις και εικόνες

Δημιουργός

Εύα Ζαρκογιάννη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα

(Προτεινόμενη) Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

07/10/2012

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Νεοελληνική Γλώσσα Γ΄ Γυμνασίου, 1η Ενότητα: *Η Ελλάδα στον κόσμο* (Α΄ Μέρος: Εισαγωγικά κείμενα & Δ΄ Μέρος: Η επιλογή της λέξης)

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

7-8 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος: αίθουσα διδασκαλίας με διαδραστικό πίνακα ή βιντεοπροβολέα, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: Glogster, ιστολόγιο τάξης.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για την εφαρμογή του σεναρίου είναι απαραίτητη τόσο η ύπαρξη εργαστηρίου πληροφορικής όσο και ο επαρκής εξοπλισμός της τάξης (διαδραστικός πίνακας ή υπολογιστής με βιντεοπροβολέα). Βασική προϋπόθεση είναι η εξοικείωση τόσο του εκπαιδευτικού όσο και των μαθητών:

- α. Με τη χρήση και διερεύνηση ελεύθερων λογισμικών ([Glogster](#)) και με την πλοήγηση στο διαδίκτυο. Η κατασκευή ιστολογίου για το μάθημα προϋποθέτει, επίσης, σχετική γνώση και ενασχόληση.
- β. Με τη διδασκαλία σε ομάδες.
- γ. Με τη διδασκαλία σε πλαίσιο κριτικού ψηφιακού γραμματισμού, όπου διδάσκων και μαθητές αναγνωρίζουν συνειδητά τους ρόλους τους και τις επιλογές τους.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές δουλεύοντας σε ομάδες εμπλέκονται σε μια διαδικασία αναπλαισίωσης της σημασίας των λέξεων σε διαφορετικά σημειωτικά πλαίσια, τα οποία ξεκινούν από τον κλασικό γραμματισμό και καταλήγουν στον ψηφιακό κριτικό γραμματισμό. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάδειξη της εικόνας ως σημαντικού επικοινωνιακού μέσου μετάδοσης μηνυμάτων, το οποίο δεν είναι ποτέ ουδέτερο σε σχέση με το ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον παραγωγής και μετάδοσης του. Πιο

συγκεκριμένα, οι μαθητές καλούνται να διερευνήσουν τη λειτουργία των λέξεων αποδομώντας ένα πολυτροπικό κείμενο, μια εικόνα –στην ψηφιακή και στη μη ψηφιακή της μορφή. Συνδέουν έτσι τη σημασία της λέξης και της εικόνας και των μεταξύ τους σχέσεων με τη μεταβαλλόμενη κοινωνικοπολιτική και οικονομική πραγματικότητα. Η διαδικασία αυτή πραγματοποιείται σε ένα συνεργατικό περιβάλλον μάθησης και αυτενέργειας. Αποσκοπεί στην παραγωγή από τις ομάδες των μαθητών ενός πολυτροπικού κειμένου, που θα ενσωματώνει χαρακτηριστικά της νέας ψηφιακής κειμενικής πραγματικότητας, συγκεκριμένα μιας ψηφιακής αφίσας, την οποία καλούνται να παρουσιάσουν στην ολομέλεια της τάξης τους.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Για την υλοποίηση του παρόντος σεναρίου υιοθετούνται στοιχεία του κινήματος των *πολυγραμματισμών* (multiliteracies), στο πλαίσιο του οποίου η επίδραση των νέων τεχνολογιών διαμόρφωσε μια νέα πραγματικότητα, στην οποία το νόημα παράγεται πολυτροπικά, δηλαδή με την αξιοποίηση όλο και περισσότερων σημειωτικών τρόπων. Οι γραπτοί-γλωσσικοί *τρόποι σημείωσης* (semiotic modes) είναι πλέον αναπόσπαστο μέρος των οπτικών, ακουστικών και χωρικών τρόπων, για την ανάλυση των οποίων απαιτείται ένα νέος πολυτροπικός γραμματισμός (Kalantzis & Cope 1999). Κατά συνέπεια η έννοια των πολυγραμματισμών συμπεριλαμβάνει και τον οπτικό γραμματισμό (ή οπτικοακουστικό γραμματισμό), ο οποίος σύμφωνα με τους Kress & Van Leeuwen (2001) ορίζεται ως η ικανότητα όχι μόνο κατανάλωσης και κριτικής αποτίμησης αλλά δημιουργίας οπτικών εννοιών και παραγωγής οπτικών μηνυμάτων. Η ανάδειξη της εικόνας ενισχυόμενη λοιπόν από τον πολυπολυτισμικό χαρακτήρα των σύγχρονων κοινωνιών και από τις αλλαγές που επέφερε στην επικοινωνία η διάδοση της σύγχρονης τεχνολογίας περιόρισε τόσο την έκταση όσο

και τη νοηματοδότηση των λέξεων σε σχέση με τον παραδοσιακό έντυπο λόγο (Kress 2000).

Στόχος του σχολείου στο πλαίσιο του κριτικού γραμματισμού (στοιχεία του οποίου αξιοποιεί η πρόταση των πολυγραμματισμών) είναι να καλλιεργήσει στους μαθητές την κριτική ικανότητα να αξιοποιούν τη λεξικογραμματική για ανάγνωση της σύνθετης επικοινωνιακής πραγματικότητας (Κουτσογιάννης 2010: 91-92). Επομένως, οι γνώσεις για τη γλώσσα στο πλαίσιο του κριτικού γραμματισμού αξιοποιούνται ως εργαλεία για την αποκάλυψη και συζήτηση της βαθύτερης ιδεολογίας που διαπερνά τον κειμενικό και κοινωνικό μας περίγυρο (ό.π.: 90). Λαμβάνεται, παράλληλα, υπόψη το θεωρητικό μοντέλο του ρόμβου της γλωσσικής εκπαίδευσης (Κουτσογιάννης & Αλεξίου 2012), το οποίο αφορά τις γνώσεις για τη γλώσσα, τις γνώσεις για τον κόσμο, τους γραμματισμούς, τις διδακτικές πρακτικές και βέβαια τις ταυτότητες των μαθητών.

Αξιοποιώντας το παραπάνω θεωρητικό πλαίσιο επιδιώκεται να ασκηθούν οι μαθητές στην παραγωγή και στην κατανόηση πολυτροπικών κειμένων στα οποία συνυπάρχουν διαφορετικά σημειωτικά συστήματα (γλώσσα, εικόνα, ήχος κλπ..) έχοντας ως βάση την αναζήτηση της αλληλεπιδραστικής τους σχέσης στην κατασκευή ποικίλων νοημάτων (Κουτσογιάννης 2010: 97). Στο νέο σημειολογικό περιβάλλον που δημιουργείται η πολυτροπικότητα προϋποθέτει να αναπτύξουν οι μαθητές δεξιότητες κατανόησης των νοημάτων που παράγονται από αυτήν και των διαδικασιών μέσω των οποίων παράγονται (Χατζησαββίδης 2011).

Το παιδαγωγικό πλαίσιο εφαρμογής των παραπάνω αντλεί βασικές αρχές από τη θεωρία του *κοινοτικού εποικοδομητισμού* (communal constructivism), σύμφωνα με τον οποίο οι μαθητές οικοδομούν τη γνώση τους ενεργά *μαζί* με τους άλλους και *για* τους άλλους σε ένα συνεργατικό περιβάλλον (Holmes et.al. 2001). Ο ρόλος του εκπαιδευτικού, σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, *έγκειται* στη συμμετοχή του στη διαδικασία οικοδόμησης της γνώσης και ο ρόλος του μαθητή είναι ενεργός ως δημιουργός και παραγωγός της πληροφορίας και όχι ως απλός αποδέκτης. Τέλος, η

διαδικασία της αξιολόγησης δίνει έμφαση σε ποιοτικές περιγραφές και λιγότερο σε ποσοτικές και απαιτεί την ενεργητική συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων (μαθητών και εκπαιδευτικού) στη «συνεταιριστική οικοδόμηση της» (Σαπουντζής 2011: 167-168).

Α. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Σκεπτικό

Οι λέξεις, οι εικόνες και τα νοήματα που προκύπτουν από τον συνδυασμό τους κυριαρχούν στη ζωή μας. Στη νέα κειμενική πραγματικότητα που δημιουργείται από την αξιοποίηση και χρήση των ΤΠΕ τα πολυτροπικά κείμενα κυριαρχούν. Ο κλασικός γραμματισμός δίνει μεγαλύτερη έμφαση στο λεκτικό μέρος της επικοινωνίας. Από τη στιγμή που οι μαθητές δεν έρχονται σε επαφή και δεν αποδομούν πολυτροπικά κείμενα, δεν προχωρούν σε μια ολοκληρωμένη «ανάγνωση» παρόμοιων κειμένων. Τα προσεγγίζουν και τα ερμηνεύουν επιφανειακά με βάση την πρώτη εντύπωση και συχνά μένουν προσκολλημένοι στο λεκτικό μέρος των κειμένων αγνοώντας τη σημειωτική της εικόνας και τα μηνύματα που μεταφέρονται μέσω αυτής. Στο πλαίσιο των νέων γραμματισμών και της νέας κειμενικής πραγματικότητας η εξοικείωση με την προσπέλαση, αλλά και την παραγωγή ψηφιακών πολυτροπικών κειμένων καθίσταται επιτακτική ανάγκη. Η επιτυχής επιλογή μιας λέξης, συνεπώς, δεν αφορά μόνο κείμενα κλασικού γραμματισμού, αλλά και κείμενα πολυτροπικά, όπου πρέπει να ανιχνευθεί η νοηματοδοτημένη σύνδεσή της με τους άλλους σημειωτικούς τρόπους, όπως για παράδειγμα με τις εικόνες. Η πορεία που ακολουθείται ξεκινά από την απλή ανάγνωση μιας εικόνας από τους μαθητές, προχωρά στην ανακάλυψη και στη δόμηση του νοήματος που κρύβεται πίσω από αυτή την πρώτη ανάγνωση και καταλήγει στην έκφραση προσωπικών νοημάτων και ταυτοτήτων μέσα από τη δημιουργία ενός δικού τους ψηφιακού κειμένου, μιας ψηφιακής αφίσας. Στη σύλληψη του συγκεκριμένου σεναρίου

λήφθηκε υπόψη ως παράμετρος η ισχύουσα σχολική πραγματικότητα, καθώς και η δυνατότητα αναπλαισιώσής της μέσα από τη συμμετοχή των μαθητών στην παραγωγή της γνώσης και την ανάδειξη των ταυτοτήτων τους.

Στόχοι

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Αναμένεται οι μαθητές:

- Να συσχετίσουν συγκεκριμένα κειμενικά είδη που προκύπτουν από το συνδυασμό λέξεων και εικόνων, όπως αφίσες και σκίτσα, με τη σύγχρονη κοινωνικο-οικονομική πραγματικότητα.
- Να διακρίνουν την οπτική γωνία του δημιουργού πίσω από το κειμενικό είδος της αφίσας.
- Να αναπτύξουν κριτική στάση απέναντι σε σύγχρονα κοινωνικο-οικονομικά προβλήματα και να διερευνήσουν τον τρόπο με τον οποίο αυτή μεταβάλλεται ανάλογα με την οπτική γωνία του δημιουργού και του «αναγνώστη» στο εκάστοτε κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον, αλλά και πλαίσιο επικοινωνίας.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Αναμένεται οι μαθητές:

- Να αντιληφθούν τη σημασία που έχει η επιλογή της κατάλληλης λέξης στην επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα ενός κειμένου.
- Να κατανοήσουν ότι η επιλογή και η χρήση μιας λέξης καθορίζεται από τη σημασία που αυτή αποκτά σε σχέση με το συγκεκριμένο της.
- Να αποδομούν πολυτροπικά κείμενα ως αναγνώστες και να τα επαναδομούν ως δημιουργοί τους.
- Να αντιληφθούν τη σχέση της λέξης με άλλους σημειωτικούς τρόπους, όπως η εικόνα, σε πολυτροπικά κείμενα, όπως οι αφίσες.

Γραμματισμοί

Γλωσσικός-Κλασικός γραμματισμός

Οι μαθητές εξοικειώνονται

- Με το να αναγνωρίζουν τη σημασία των κατάλληλων λέξεων και εικόνων στον λόγο.
- Με το να χρησιμοποιούν και να επιλέγουν τις κατάλληλες λέξεις και εικόνες στο λόγο.

Νέοι γραμματισμοί

Αναμένεται οι μαθητές:

- Να ασκηθούν στη διερεύνηση, αξιοποίηση και χρήση ψηφιακών περιβαλλόντων και νέων πρακτικών γραμματισμού. Οι τεχνολογίες λειτουργούν στο πλαίσιο αυτό ως μέσο δημοσίευσης, ως περιβάλλον εργασίας αλλά και ως μέσο παραγωγής κειμένων.
- Να αποκτήσουν δεξιότητες οπτικού γραμματισμού, ο οποίος αποτελεί συστατικό στοιχείο της σύγχρονης πολυτροπικής επικοινωνίας, αποδομώντας το κειμενικό είδος της αφίσας,.

Κριτικός γραμματισμός

Κύριος στόχος του σεναρίου είναι η μύηση των μαθητών στην ανάγνωση, αποδόμηση και επαναδόμηση κειμενικών ειδών μέσα στο πλαίσιο της νέας κειμενικής πραγματικότητας. Δίνεται ιδιαίτερο βάρος στη διερεύνηση της οπτικής γωνίας και της κοινωνικοπολιτισμικής πραγματικότητας, αλλά και του επικοινωνιακού πλαισίου που υπάρχει πίσω από την παραγωγή και την κατανόηση κειμενικών ειδών, τόσο από την πλευρά του δημιουργού όσο και από την πλευρά του αναγνώστη.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Με βάση την πρώτη ενότητα του σχολικού εγχειριδίου που αφορά τη θέση της Ελλάδας στον κόσμο τίθεται στους μαθητές η παρακάτω ερώτηση ως αφετηρία προβληματισμού. *Ποια είναι σήμερα η εικόνα της Ελλάδας στον κόσμο και ποια η θέση της; Πώς κρίνετε εσείς αυτή τη θέση;* Η ερώτηση αυτή αποσκοπεί στο να συνδέσει τη συγκεκριμένη σχολική ενότητα με τη σύγχρονη πραγματικότητα, στην οποία η θέση της Ελλάδας βρίσκεται υπό κρίση. Άλλοτε αμφισβητείται, άλλοτε λησσοδορείται και άλλοτε εξυμνείται σε σχέση με το παρελθόν της. Οι μαθητές ασχολούνται με ένα σύγχρονο πρόβλημα που τίθεται με την μορφή ερώτησης από το διδάσκοντα, προκειμένου να δοθεί το έναυσμα, για να συμμετάσχουν στην όλη συζήτηση.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Συνδέεται με το Δ' Μέρος της 1ης ενότητας, «Η επιλογή της λέξης», αλλά και με την επιδίωξη α. του ΔΕΠΠΣ (ΔΕΠΠΣ: 58) «να χρησιμοποιεί ο μαθητής κατάλληλα το λεξιλόγιο ως προς τη σημασία και ως προς το είδος κειμένων» και β. του Νέου Προγράμματος Σπουδών για το Γυμνάσιο (2011), μέσα από το οποίο τονίζεται η ανάγκη ερμηνείας του ρόλου των γλωσσικών, υφολογικών και κειμενικών επιλογών στην κατασκευή και προβολή στάσεων, απόψεων και ιδεολογιών (Νέο Πρόγραμμα Σπουδών: 136) και η δημιουργία πολυτροπικών κειμένων από τους μαθητές, στο πλαίσιο των οποίων καλούνται να εξηγούν το αποτέλεσμα από τη χρήση διαφορετικών τρόπων (ό.π.: 143).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ προσφέρουν αυθεντικά περιβάλλοντα γνώσης και επικοινωνίας, όπου γίνεται καλύτερα αντιληπτή η επιλογή της κατάλληλης λέξης, αλλά και περιβάλλοντα δημιουργίας από τους μαθητές, όπου ασκούνται στην επιλογή της λέξης και στο συνδυασμό της με εικόνες στον πολυτροπικό λόγο.

Κείμενα

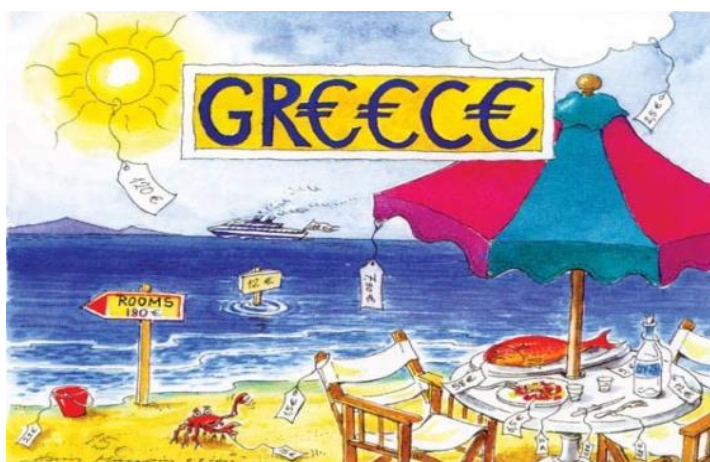
Νεοελληνική Γλώσσα, Γ' Γυμνασίου (Βιβλίο Μαθητή):

Μακρής, Ηλίας, [[Greece](#)], σ.11.

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α Φάση (1 ώρα): Εξοικείωση με τον οπτικό γραμματισμό

Κατά τη διάρκεια της φάσης αυτής ο εκπαιδευτικός, αξιοποιώντας τον διαδραστικό πίνακα ως μέσο προβολής ή τον βιντεοπροβολέα, δείχνει στους μαθητές την παρακάτω εικόνα του σχολικού βιβλίου ([Βιβλίο Μαθητή: σ. 11](#)).

Η εικόνα αυτή αποτελεί ένα σκίτσο που αξιοποιεί πολλά από τα συστατικά στοιχεία του κειμενικού είδους της αφίσας, μια και στα δυο κειμενικά είδη παρατηρούνται κοινά χαρακτηριστικά ως προς τη δομή και το περιεχόμενό τους. Πολλές φορές άλλωστε οι αφίσες εμπεριέχουν το κειμενικό είδος του σκίτσου. Έτσι λοιπόν, η

αποδόμηση της συγκεκριμένης εικόνας μπορεί να βοηθήσει και στην ανάδειξη των υποκείμενων χαρακτηριστικών που συναντώνται και στις αφίσες. Ο διδάσκων καλεί τους μαθητές να περιγράψουν την εικόνα και να εκφράσουν την άποψη τους για το μήνυμα που πιστεύουν ότι μεταφέρει και να τη δικαιολογήσουν. Δε δίνει εκ προοιμίου κριτήρια περιγραφής και ερμηνείας της εικόνας, με σκοπό να καταγραφεί η πρώτη αντίδραση των μαθητών απέναντι σε αυτή. Η καταγραφή αυτή αποσκοπεί στη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο οι μαθητές έχουν μάθει να «διαβάζουν» μια εικόνα.

Προκειμένου οι μαθητές να εμβαθύνουν περισσότερο στη χρήση και στη σημασία των λέξεων και των εικόνων σε ένα πολυτροπικό κείμενο, καλούνται κατόπιν να επικεντρωθούν περισσότερο στη λέξη που κυριαρχεί στην εικόνα (GREECE) συνδέοντας την οπτική αποτύπωση της με το νόημα που αυτή μεταφέρει. Αυτό προκύπτει μέσα από τα εξής ενδεικτικά ερωτήματα που θέτει ο διδάσκων στους μαθητές, προκειμένου να επιτευχθεί μια πρώτη μετάβαση από την απλή ανάγνωση σε μια ανάγνωση που αποκαλύπτει το λανθάνον νόημα:

- Ποια λέξη κυριαρχεί στην εικόνα;
- Σε ποια θέση βρίσκεται αυτή η λέξη;
- Παρατηρείτε κάτι περίεργο στη μορφή της;
- Με ποιες επιμέρους εικόνες πλαισιώνεται η λέξη αυτή;
- Πώς, κατά τη γνώμη σας, συνδέεται η λέξη GREECE με τα υπόλοιπα στοιχεία της εικόνας;

Στη φάση αυτή αξιοποιούνται και τα παρακάτω ερωτήματα του σχολικού βιβλίου ([Βιβλίο Μαθητή: σ. 24](#)) που αφορούν στη χρήση μιας λέξης:

- α) Ποιος τη λέει;
- β) Σε ποιον τη λέει;
- γ) Σε ποιον την απευθύνει;
- δ) Πού και πότε τη χρησιμοποιεί;
- ε) Σε τι είδους κείμενο περιλαμβάνεται;

στ) Σε ποιο πολιτισμικό πλαίσιο χρησιμοποιείται;

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη συσχέτιση των παραπάνω ερωτημάτων και με το κειμενικό είδος της αφίσας, ώστε να αναδειχθούν τα χαρακτηριστικά της δομής και του περιεχομένου της ως προς τη γλώσσα, τις εικόνες, τα χρώματα και τους συνδυασμούς τους. Η διαδικασία αυτή θα συμβάλει στην πραγματοποίηση της τελικής εργασίας των μαθητών που προβλέπεται στο σενάριο, καθώς η διερεύνηση των παραπάνω χαρακτηριστικών αποσκοπεί, ουσιαστικά, στο να προσδιοριστεί ο τρόπος με τον οποίο μεταφέρονται τα μηνύματα που εμπεριέχονται σε αυτά τα κειμενικά είδη. Στο τέλος γίνεται συζήτηση με τους μαθητές σχετικά με την οπτική γωνία, με την οποία αντιμετωπίζεται στο πολυτροπικό κείμενο η λέξη και η έννοια *Ελλάδα*.

Ο σκοπός της διερεύνησης των παραμέτρων αυτών έγκειται στη σημασιολογική νοηματοδότηση των λέξεων και της εικόνας και στα μηνύματα που μεταφέρονται μέσω αυτών στο εκάστοτε κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο. Οι μαθητές αποκωδικοποιούν τη σημασία των λέξεων σε συγκεκριμένα *πλαίσια* (contexts) κλασικού και οπτικού γραμματισμού με στόχο την εξοικείωση τους με αυτά, ώστε να προχωρήσουν μετέπειτα στον στόχο του κριτικού ψηφιακού γραμματισμού. Η παραπάνω διαδικασία αποσκοπεί στο να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι η προσέγγιση ενός πολυτροπικού κειμένου, μιας εικόνας στην προκειμένη περίπτωση, δεν προκύπτει μέσα από την απλή επιφανειακή ανάλυση των στοιχείων της. Χρειάζεται να εντοπιστούν τα υποκείμενα νοήματα, στάσεις, πεποιθήσεις και αξίες τόσο από την πλευρά του δημιουργού όσο και από την πλευρά του αναγνώστη.

Β Φάση (4 ώρες): Κριτική προσέγγιση από τους μαθητές της επιλογής και της χρήσης των λέξεων σ' ένα πολυτροπικό κείμενο με βάση τα νοήματα που αυτό μεταφέρει. Παραγωγή νοήματος από τους μαθητές.

Αφού στην προηγούμενη φάση πραγματοποιείται η αποδόμηση της εικόνας ως μέσου μεταφοράς συγκεκριμένων μηνυμάτων και νοήματος, η φάση αυτή αφορά την παραγωγή νοήματος από τους ίδιους τους μαθητές.

Οι μαθητές χωρίζονται σε έξι ομάδες των τεσσάρων ατόμων στις οποίες δίνεται το [φύλλο εργασίας](#). Η συγκρότηση των ομάδων μπορεί να γίνει με δύο τρόπους: α. είτε με κριτήριο την κοινωνικοποίηση των μελών της ομάδας με επιλογή των λιγότερων οικείων μαθητών μεταξύ τους, β. είτε με κριτήριο την ανομοιογένεια ως προς την επίδοση, για να εξυπηρετηθούν καλύτερα οι παιδαγωγικοί στόχοι διαμόρφωσης της ομάδας. Το ζητούμενο είναι οι ίδιοι οι μαθητές να αναλάβουν το χωρισμό σε ομάδες και να διανείμουν ρόλους μεταξύ τους, αλλά επειδή η ισχύουσα σχολική πραγματικότητα εμφανίζει πολλές φορές τάσεις προτίμησης ή αποκλεισμού συγκεκριμένων ατόμων, ο διδάσκων μπορεί να αναλάβει αυτό τον ρόλο ειδικά στην περίπτωση που παρατηρείται δυσαρμονία και χαμηλός βαθμός «συνεργατικής κουλτούρας». Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στο να μη συμπέσουν στην ίδια ομάδα μαθητές με ιδιαίτερες δεξιότητες στη χρήση των υπολογιστών, ώστε να προκύψει η διάχυση τους σε όλες τις ομάδες. Οι ομάδες αυτοοργανώνονται και τα μέλη τους μπορεί να αναλαμβάνουν ρόλους ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν μέσα στην ομάδα κατά τη διάρκεια της λειτουργίας της.

Κατά τη διάρκεια της ερευνητικής εργασίας των ομάδων ο διδάσκων δεν παρεμβαίνει παρά μόνο αν κληθεί από τους μαθητές. Παρόλα αυτά αυτό δε σημαίνει ότι είναι απολύτως αποστασιοποιημένος, αφού παρακολουθεί το έργο των ομάδων και μπορεί να εστιάζει σε ομάδες που παρουσιάζουν δυσλειτουργίες -είτε σε οργανωτικό είτε σε γνωστικό επίπεδο- όχι όμως με τη μορφή έτοιμων λύσεων, αλλά με την ενίσχυση προς την αναζήτηση μιας λύσης που θα προκύψει από την αυτενέργεια των μαθητών. Συμπερασματικά, ο ρόλος του εκπαιδευτικού προκύπτει κυρίως μέσα από την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της τάξης, αλλά και μέσα από την αντίδραση των μαθητών στο συγκεκριμένο σενάριο.

Στο φύλλο εργασίας οι μαθητές κάθε ομάδας αξιοποιούν τη μηχανή αναζήτησης της Google (www.google.gr) στην κατηγορία «Εικόνες», προκειμένου να βρουν και να επιλέξουν αφίσες που περιέχουν και λέξεις και σχετίζονται με κοινωνικά συμβάντα που αφορούν την Ελλάδα. Οι αφίσες δε δίνονται από τον διδάσκοντα, με το σκεπτικό ότι η επιλογή τους από τους μαθητές μπορεί να αποκαλύψει και την οπτική γωνία από την οποία αντιμετωπίζει ο καθένας ένα φαινόμενο. Εξάλλου, στην παρουσίαση της εργασίας στο τέλος του σεναρίου μπορεί ο διδάσκων να ζητήσει από κάθε ομάδα να αιτιολογήσει τις επιλογές των αφισών, ώστε τα μέλη της να αποκτήσουν συνείδηση αυτών των επιλογών.

Στη συνέχεια αποδομούν τις αφίσες που επέλεξαν, αξιοποιώντας τη σχετική διαδικασία της πρώτης φάσης, εντοπίζοντας τον τρόπο με τον οποίο λέξεις και εικόνες οπτικοποιούν το μήνυμά τους. Συνδυάζουν λέξεις με οπτικά σύμβολα και εντοπίζουν το επικοινωνιακό και νοηματικό πλαίσιο (ποιος μιλάει, σε ποιον απευθύνεται, ποιο μήνυμα μεταφέρει, ποιο είναι το κοινωνικό γεγονός/θέμα της αφίσας). Τα αποτελέσματα κάθε ομάδας παρουσιάζονται στην ολομέλεια και σχολιάζονται από τους μαθητές με βάση το [φύλλο εργασίας](#). Όλες οι ομάδες κοινοποιούν τις αφίσες τους στην ολομέλεια και σχολιάζουν τις επιλογές τους, γεγονός που συμβάλλει στην εξοικείωση των μαθητών με την «ουσιαστική ανάγνωση» των αφισών και την προετοιμασία τους για την κατασκευή της δικής τους αφίσας.

Έπειτα κατασκευάζουν -με βάση κάποια κριτήρια που τους δίνονται, ώστε να διασφαλιστεί η επιτυχία του εγχειρήματός τους- ένα πολυτροπικό κείμενο με θέμα διάφορα κοινωνικά συμβάντα που αφορούν την Ελλάδα σε μορφή πολυτροπικής αφίσας, με τη βοήθεια σχετικού διαδικτυακού περιβάλλοντος (www.glogster.com). Δημιουργούν, δηλαδή, ένα πολυτροπικό ψηφιακό κείμενο, το οποίο σχετίζεται θεματολογικά και νοηματικά με την εικόνα που αποδόμησαν στην αφόρμηση. Η αφίσα αυτή θα απευθύνεται στην ευρύτερη σχολική κοινότητα (μαθητές-γονείς-τοπική κοινωνία) και θα καταθέτει την άποψη των μαθητών για τη σύγχρονη

κοινωνικο-οικονομική πραγματικότητα. Είναι προφανές ότι θα κληθούν οι μαθητές να εμβαθύνουν στο κοινωνικό συμβάν και στα μηνύματα που μεταφέρονται για την Ελλάδα στα κείμενα που θα κατασκευάσουν. Δημιουργούν έτσι δικά τους κείμενα μέσα από τα οποία εκφράζουν και καταθέτουν τις απόψεις τους και τη δική τους νοηματοδότηση του κόσμου. Μέσα από αυτή τη διαδικασία μπορεί να καταγραφεί το κατά πόσο η κάθε ομάδα επιλέγει και παράγει αφίσες με συγκεκριμένη αξιολογική στάση απέναντι στο υπό διερεύνηση θέμα, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει στη διερεύνηση των ταυτοτήτων των μαθητών.

Τα κριτήρια με βάση τα οποία θα παραγάγουν το πολυτροπικό τους κείμενο μπορεί να ακολουθούν, σύμφωνα με τον Χατζησαββίδη (2011):

A. την ποσότητα της πολυτροπικότητας:

- την έκταση του λεκτικού τρόπου σε σχέση με τη σελίδα
- την έκταση του εικονιστικού τρόπου σε σχέση με τη σελίδα
- τα χρώματα

B. την παρουσίαση

- τη σχέση λεκτικού τρόπου με τον εικονιστικό
- την περιγραφή του εικονιστικού τρόπου
- τα χαρακτηριστικά του λεκτικού τρόπου

Γ' Φάση (2 ώρες): Οι μαθητές παρουσιάζουν το έργο τους

Κάθε ομάδα παρουσιάζει την αφίσα της στην τάξη, μέσα από μια διαδικασία ερμηνείας και ανάλυσης των επιλογών της ως προς το περιεχόμενο και τη δομή του κειμενικού είδους της αφίσας και ως προς τους στόχους μετάδοσης συγκεκριμένων μηνυμάτων στο ζητούμενο πλαίσιο επικοινωνίας. Η παρουσίαση των εργασιών συνοδεύεται από την κριτική επεξεργασία του τελικού προϊόντος της κάθε ομάδας από την ολομέλεια και από το διδάσκοντα.

Οι εργασίες των μαθητών μπορεί, επίσης, να αναρτηθούν στο ιστολόγιο του μαθήματος, εάν υπάρχει. Το ιστολόγιο του μαθήματος θα μπορούσε να αξιοποιηθεί ως χώρος δημοσίευσης αλλά και ως ένα είδος ηλεκτρονικού portfolio των εργασιών τους γενικότερα. Μέσα από αυτό μπορούν να αναπτύξουν οι μαθητές μεταγνωστικές δεξιότητες προσέγγισης των εργασιών τους σε μεταγενέστερη φάση, αλλά και να το αξιοποιήσουν ως πηγή ανατροφοδότησης οι ίδιοι αλλά και οι διδάσκοντες σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς. Η δυνατότητα για σχολιασμό των αναρτήσεων που παρέχεται στα ιστολόγια προσφέρει, επίσης, την ευκαιρία για την απόκτηση του συγκεκριμένου γραμματισμού, ο οποίος είναι απαραίτητος στη σύγχρονη μορφή μιας κοινωνικά δικτυωμένης επικοινωνίας, αλλά και ενός διαλόγου που μπορεί να περιλαμβάνει τόσο τους μαθητές της τάξης όσο και μια ευρύτερη κοινότητα αναγνωστών του ιστολογίου.

Αξιολόγηση

Οι εργασίες των μαθητών αξιολογούνται από την ολομέλεια και τον διδάσκοντα με κριτήρια που σχετίζονται με:

- τη χρήση του μέσου (τεχνικά χαρακτηριστικά και αισθητική)
- την επιτυχή σύνδεση λέξεων και εικόνων (αποτελεσματική πολυτροπικότητα)
- την πρωτοτυπία και την επιτυχή μετάδοση του μηνύματος
- την αποτελεσματική συνεργασία των μελών της ομάδας
- την παρουσίαση της ομάδας στο πλαίσιο της ολομέλειας

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο εργασίας (κοινό για όλες τις ομάδες)

- Χρησιμοποιήστε μια μηχανή αναζήτησης (π.χ. www.google.gr) με λέξεις-κλειδιά «αφίσες οικονομική κρίση» ή «χιουμοριστικές αφίσες οικονομική κρίση» και βρείτε πέντε αφίσες ή σκίτσα που να περιέχουν λέξεις και εικόνες και να αναφέρονται σε ένα κοινωνικό ζήτημα που αφορά την Ελλάδα και την οικονομική κρίση. Δημιουργήστε έναν φάκελο στην επιφάνεια εργασίας που θα περιέχει τα ευρήματά σας.
- Στον παρακάτω πίνακα να καταγράψετε τις λέξεις ή φράσεις που υπάρχουν στις αφίσες ή στα σκίτσα και να τις αντιστοιχήσετε με τα οπτικά σύμβολα που τις περιγράφουν καλύτερα (θυμηθείτε τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίσαμε το σκίτσο για την Ελλάδα στο μάθημα):

ΛΕΞΕΙΣ/ΦΡΑΣΕΙΣ	ΟΠΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΛΟ

3. Με βάση τις λέξεις και τα οπτικά σύμβολα που εντοπίσατε παραπάνω καθώς και το γενικότερο πλαίσιο της αφίσας ή του σκίτσου, συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα:

ΠΟΙΟΣ ΜΙΛΑΕΙ	ΣΕ ΠΟΙΟΝ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ	ΠΟΙΟ ΜΗΝΥΜΑ ΜΕΤΑΦΕΡΕΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ/ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΑΦΙΣΑΣ Η ΤΟΥ ΣΚΙΤΣΟΥ

4. Επιλέξτε κατάλληλες λέξεις και φράσεις, συνδυάστε τες με εικόνες και δημιουργήστε μια αφίσα με θέμα την Ελλάδα, με το ειδικό λογισμικό www.glogster.com, η οποία θα απευθύνεται στην ευρύτερη σχολική κοινότητα (στους μαθητές, στους γονείς σας και στην τοπική κοινωνία), για να καταθέσετε την άποψη σας για όσα συμβαίνουν σήμερα. Μπορείτε να εμπλουτίσετε την αφίσα σας και με άλλους τρόπους επικοινωνίας, π.χ. με ένα βίντεο, με μουσική ή με ό,τι άλλο κρίνετε κατάλληλο. Λάβετε υπόψη σας όσα εντοπίσατε ήδη, δουλεύοντας με το φύλλο εργασίας παραπάνω, και όσα συζητήθηκαν στην τάξη σχετικά με το ποιος μιλάει, σε ποιον απευθύνεται, ποιο μήνυμα μεταφέρει και σε ποιο κοινωνικό γεγονός αναφέρεται.

5. Κατά τη δημιουργία της αφίσας σας να λάβετε υπόψη τις παρακάτω παραμέτρους:

- τον χώρο που θα καταλάβουν οι λέξεις σε σχέση με την αφίσα
- τον χώρο που θα καταλάβουν οι εικόνες σε σχέση με την αφίσα
- τα χρώματα
- την επιτυχή λεκτική και οπτική συσχέτιση λέξης και εικόνας

6. Αναρτήστε τις αφίσες σας στο ιστολόγιο του μαθήματος και σχολιάστε τες μέσω των δυνατοτήτων που σας παρέχει η λειτουργία του ιστολογίου.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Οι αφίσες, ψηφιακές και μη, κυριαρχούν στη ζωή μας, και καμιά φορά στολίζουν τους τοίχους των δωματίων των μαθητών. Θα μπορούσε, λοιπόν, να γίνει μια εργασία με τη μορφή project, όπου οι ομάδες των μαθητών θα κατασκεύαζαν αφίσες με συγκεκριμένο ή ελεύθερο θέμα στο πλαίσιο της τυπικής, ημιτυπικής ή άτυπης εκπαίδευσης. Ένας διαγωνισμός αφίσας μπορεί να ολοκληρώσει την όλη προσπάθεια.

Οι αφίσες των μαθητών μπορεί να αποτελέσουν μια καλή αφορμή, για να υπάρξει εμβάθυνση της διδασκαλίας στη δημιουργία του συγκεκριμένου κειμενικού είδους. Η διδασκαλία της αφίσας ως κειμενικού είδους ενσωματώνει χαρακτηριστικά κειμενικών τύπων. Από τη στιγμή που η περιγραφή είναι «*διαδικασία που αναπαριστά γνωστικά αντικείμενα διευθετώντάς τα μέσα σε κοινόχρηστα ή τεχνικά σημασιακά πλαίσια*» ([Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#)), οι μαθητές καλούνται να διερευνήσουν τη λανθάνουσα μορφή του κειμενικού αυτού τύπου σε μια αφίσα (κυρίως μέσα από οπτικά σύμβολα της εικόνας) σε συνδυασμό με την πειθώ-επιχειρηματολογία (που προκύπτει κυρίως μέσα από τον τρόπο χρήσης και τη σημασία των λέξεων ανάλογα με το συγκεκριμένο της αφίσας). Πρακτικά η διαδικασία αυτή μπορεί να αποτελέσει ένα στάδιο στο σενάριο, πριν από την επιλογή εικόνων από τους μαθητές. Στην αναζήτηση στο Google -κατηγορία εικόνες- δίνοντας τη λέξη «αφίσα» διερευνούν επιμέρους χαρακτηριστικά του κειμενικού αυτού είδους και των κειμενικών τύπων που συνυπάρχουν (για παράδειγμα υπάρχουν πολιτικές, κοινωνικές και διαφημιστικές αφίσες που επιτελούν συγκεκριμένη λειτουργία με διαφορετικούς σημειωτικούς τρόπους).

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Παρότι το σενάριο δεν προβλέπει τη διδασκαλία του κειμενικού είδους της αφίσας, η εξοικείωση με τη χρήση λογισμικών, όπως το Glogster, μπορεί να συνιστά μια καλή ευκαιρία βιωματικής άσκησης των μαθητών στο συγκεκριμένο κειμενικό είδος, ώστε να αποσαφηνίσουν τα χαρακτηριστικά του και να το διακρίνουν από άλλα παρόμοιου τύπου κειμενικά είδη.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Μπορεί στο συγκεκριμένο σενάριο να προκύψει σύγχυση ως προς το κειμενικό είδος της αφίσας και του σκίτσου. Ωστόσο, η προτεινόμενη διδακτική πορεία περιλαμβάνει την αξιοποίηση σκίτσων, που μπορούν να ενσωματωθούν στη δημιουργία αφίσας. Θα μπορούσε, ωστόσο, η διδασκαλία του κειμενικού είδους της αφίσας ή του σκίτσου να αποτελεί προαπαιτούμενο του σεναρίου (βλ. Άλλες εκδοχές).

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΔΕΠΠΣ. 2003. *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών της Ελληνικής Γλώσσας για το Γυμνάσιο*, ΦΕΚ 303B/13-03-2003). Διαθέσιμο στο διαδίκτυο <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>. [19/11/12]
- Holmes, B., B. Tangney, A. Fitzgibbon, T. Savage & S. Mehan. 2001. Communal Constructivism: Students constructing learning for as well as with others. A search for an appropriate model of education. *Mind*, 3, 1-7. Citeseer.
- Kalantzis, M. & B. Cope. 1999. Πολυγραμματισμοί: επανεξέταση του τι εννοούμε ως γραμματισμό και τι διδάσκουμε ως γραμματισμό στα πλαίσια της παγκόσμιας πολιτισμικής πολυμορφίας και των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας. Στο Α.Φ. Χριστίδης (επιμ.). “Ισχυρές” και “ασθενείς” γλώσσες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. *Θψεις του γλωσσικού ηγεμονισμού* (τ. 2), 680-695. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Kress, G. 2000. Multimodality. *The New London Group, Multiliteracies: Literacy learning and Design of Social Futures*, London and New York: Routledge, 164-180.

Kress, G. & T. Van Leeuwen. 2001. *Multimodal discourse*. London: Arnold.

Κουτσογιάννης, Δ. 2010. Θεωρητικό πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας και αξιοποίηση των ΤΠΕ. Στο *Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών στα Πανεπιστημιακά Κέντρα Επιμόρφωσης*, τεύχος 3: κλάδος ΠΕ02, Β' έκδοση. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ.

Κουτσογιάννης, Δ. & Μ. Αλεξίου. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Μελέτη στο πλαίσιο της Δράσης 62 (Π.3.1.3)*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο: <http://www.greeklanguage.gr/aboutdigitalschool>. [19/11/12]

Νέο Πρόγραμμα Σπουδών. 2011. *Πρόγραμμα Σπουδών για τη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας & της Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο*. ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Αθήνα. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο: <http://digitalschool.minedu.gov.gr/info/newps.php> [19/11/12]

Σαπουντζής, Γ. 2011. Η εφαρμογή της θεωρίας του Κοινοτικού Εποικοδομητισμού (Communal Constructivism, C.C) σε περιβάλλοντα διαδικτυακής εκπαίδευσης. Στο *Τα Εκπαιδευτικά*. τ. 99-100, 162-171.

Χατζησαββίδης, Σ. 2011. Λόγος και εικόνα στον ημερήσιο ελληνικό τύπο: διερεύνηση του βαθμού και των χαρακτηριστικών της πολυτροπικότητας. Στο *Πρακτικά της ημερίδας Εικόνα και λόγος στα Media*. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο: http://users.auth.gr/sofronis/dimos_articles_pg07.html. [19/11/12]